

likli bir yazıda hiçbir siyasî fırka ile ilgileri bulunmadığını açıklamıştır (sy. 139). Gazetenin sonraki sayılarında da zaman zaman bu tür açıklamalara yer verilmiştir.

Bursa ve Kütahya'da bazı medresele-
rin yıkılıp satıldığı veya yerlerine dük-
kânlar yapıldığı şeklindeki bir haber *Be-
yânülhak*'ta "şeriatsızlık" yerine "ka-
nunsuzluk" olarak izah edilmiş ve bun-
dan dolayı da gazete 144. sayıdan son-
ra iki hafta süreyle kapatılmıştır. Ye-
dinci cildin sonunda (sy. 182) sekizinci
cilde başlanacağı belirtilmekle beraber
gazetenin yayımına muhtemelen Bal-
kan Harbi yüzünden son verilmiştir. *Be-
yânülhak*, 3'ten 34'e kadar olan sayıla-
rında yirmi dört, 1 ve 2. sayılar da dahil
olmak üzere 35. sayıdan itibaren on altı
sayfa olarak çıkmıştır. İlk dört sayıda
sayfalar kendi içinde, diğer sayılarda
ise genel sayfa numarasıyla numaralan-
mıştır. Gazetenin tamamı 3192 sayfa,
182 sayı ve her biri yirmi altı sayfa-
dan oluşan yedi cilttir. Her cildin sonu-
na fihrist konulmuştur. *Beyânülhak*, ilk
sayısı İstanbul'da Pangaltı Mekteb-i Har-
biyye Matbaası'nda, son sayısı Tevsî-i
Tibâat Matbaası'nda olmak üzere on iki
ayrı matbaada basılmıştır.

Gazetenin müderris, muallim, din ada-
mı ve daha çok medrese talebelerinden
meydana gelen yazı kadrosunda yer alan
başlıca yazarları şunlardır: Abdülhad
Dâvud, Abdullah Âtîf [Tüzüner], Ahmed
Tâhir, Ali Zeki, Ali Tayyar, Ayıntablı Edib,
Ahmed Şirânî, Ahmed Fâik, Hâfız Câfer,
Hayret [Adanalı], Hüseyin Hâzım, İbn Hâ-
zım Ferid, İbnülemin Ahmed Tefvîk [İnal],
İbnülemin Mahmud Kemal [İnal], Kilisli
Mehmed Münir, Küçük Hamdi [Elmalılı],
Kemâleddin Harpûti, Mehmed Tâhir [Bur-
salı], Mehmed Âtîf, Mustafa Faki, M. Saf-
fet, Mustafa Âsım, Mehmed Zeki, Meh-
med Sâdık, Mehmed Hulûsi, Mehmed
Vehbi [Konyalı], Mustafa Nuri, Mehmed
Esad, Mehmed Ârif, Mustafa Sabri, Meh-
med Fatin [Gökmen], Osman Nuri, Ömer
Hayri, Ömer Nasuhi [Bilmen], Suudülmev-
levî, Şevket Gavsî, Şükri, Bandırmalı Şe-
refeddin [Yaltkaya] ve Tâhirülmevlevî [Tâ-
hir Olgun].

BİBLİYOGRAFYA :

Beyânülhak koleksiyonu; *Türkiye Maarif Ta-
rihi*, s. 292-294; Hasan Duman, *Katalog*, s. 45;
"Beyânülhak", *TA*, VI, 270; Ziya Bakırcıoğlu,
"Beyânü'l-Hak", *TDEA*, I, 412-413.

EKREM BEKTAŞ

BEY'AT

(bk. BİAT).

BEYATİ

(bk. BAYATİ).

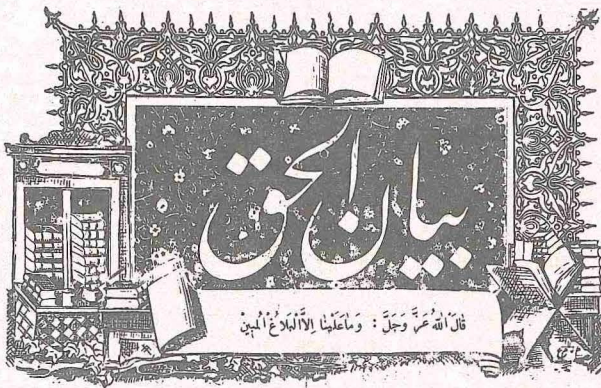
BEYATLI, Yahya Kemal

(1884-1958)

Türk şairi ve nesir yazarı.

2 Aralık 1884'te o zaman Osmanlı top-
rakları içinde bulunan Üsküp'te doğdu.
Bir müddet burada belediye reisliği de
yapan adliye memuru Nişli İbrâhim Nâ-
ci Bey ile Leskofçalı İsmâil Paşazâde Di-
lâver Bey'in kızı Nakiye Hanım'ın oğlu
olup asıl adı Ahmed Âgâh'tır. Aile şec-
resi hem anne hem de baba tarafından
III. Mustafa devri Rumeli sancak beyle-
rinden Şehsüvar Paşa'ya dayanır. Şairin
daha sonra alacağı Beyatlı soyadı da şeh-
süvar lakabının Türkçe'sidir ve onun hâ-
tirasını taşır.

Yahya Kemal ilk tahsiline Üsküp'teki
Yeni Mektep'te başladı (1889), bir müd-
det sonra oldukça modern bir eğitim
veren Mekteb-i Edeb'e girdi (1892). Üs-
küp İdâdîsi'nde başladığı orta öğrenimi-
ne (1895) ailece Selânik'e taşındıklarından
Selânik İdâdîsi'nde devam etti (1897). O
yıl annesinin ölümü ve babasının yeni-
den evlenmesi üzerine Üsküp'e döndü-
ler. Ailedeki huzursuzluk yüzünden Yah-
ya Kemal yatılı olarak Selânik İdâdîsi'ne
gitmek zorunda kaldı, fakat hastalandı-
ğında yeniden Üsküp'e döndü (1900).
Üvey annesiyle babası arasındaki ge-
çimsizlik had safhaya varmış olduğun-
dan idâdîyi tamamlamak üzere Yahya
Kemal'i İstanbul'a gönderdiler (Nisan
1902). Yıl ortası olduğu için arzu ettiği
Galata Sarayı Sultânîsi'ne giremedi, Ro-
bert Kolej'e kayıt için de bir sonraki yılı
beklemek gerekiyordu. Bu sebeple bir
müddet boşta kalması devrin siyasî
akımlarına kapılmasına kâfi geldi. Bir
fırsatını bularak, neslinin birçok gen-
ci gibi Paris'e kaçtı (Temmuz 1903). Bir
müddet tahsilden uzak, Jön Türkler ara-
sında yaşadı. Sonra Fransızca'sını iler-
letmek için Meaux Koleji'nde okudu. Bir-
kaç yıl, hemen pek çok Türk'ün okudu-
ğu École Libre des Sciences Politiques'e
devam etti. Siyasî ve edebî çevrelere gir-
di, devrin bir kısım yazar ve politikacı-
larını tanıdı, hareketli bir hayat yaşa-

دینی، ادبی، سیاسی، فنی بازار ايرتسی کونلری نشر اولنور هفته لک غن تادر .

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام

على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين

{ بيان الحق } ك ملكي

دور - ائتداد ، منكر دوری ایدی . بومئذی نئی و رفع
ایچون اقتضا ایدن مساعی ایتدایده بولنی یقنی قوت
اجرائیه رهبرک ائیک وظیفه سی عرض ایتدیکم وجهله
علایه عالم ائیک بز ، وقیله وظیفه منری عم التائب ادا
ایده مدیکه زحالد بوظیفه مشروعه فی شانل عسکر لر مزله
انحساد و ترقی جیتی ارکان کرامی ایفا ایتدی . بناء علیه
بزم بو ارباب حیثه قارشو تفکراتن عجیبو بیله تموجدر .
الحق ، دور سابقده طریق علییه وظیفه علوم ،
زور تاملیر ایچون الک واسع برما کل ، الک منیه برؤسیله

شرح شریفده (اس بللروف ونهی عن الذکر) نامیله
بر قضیه مستاجا ، بر وظیفه مقدس والودر . معروف
نه دئیک اولدنی بیلر سکنز : بتون ایلکله شامل برگاه
مشکده بالجه فالقاری عیبط بر تئیر
بو ، اس بللروف ونهی عن الذکر وظیفه نئیک بیوک
بر حصصی ، هله حصه ایتدایده علم لک عهده سته
متر تئیر . تموز اون برده مقبرة مانویوت دفن ایتدیکنر

Beyânülhak'ın
ilk sayısının
iç kapağı

Yahya
Kemal
Beyatlı

dı. İki ay kadar da Londra'da bulundu (1906). Fırsat buldukça Fransa'nın ve diğer Avrupa ülkelerinin birçok şehrini gezdi. Herhangi bir diploma sahibi olmadan, fakat zengin bir sanat ve tarih kültürüyle İstanbul'a döndü (1912). Dârüşşafaka Mektebi'nde (1913), Medresetü'l-Vâizin'de (1914), Heybeliada Bahriye Mektebi'nde (1916), Dârülfünun Edebiyat Şubesi'nde (1916-1919) tarih, medeniyet tarihi, Garp edebiyatı ve Türk edebiyatı dersleri verdi. Tedavi için bir süre Sofya'da bulundu (1921). Lozan barış müzakerelerine müşavir delege olarak katıldı (1922). Yurda dönüşünde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne II. dönem Urfa mebusu olarak girdi (1923-1927). Bu arada Türkiye Suriye sınır tesbit komisyonunda önemli çalışmalar yaptı (1925). Varşova (1926), Madrid (1929) ve Lizbon'da (1931) orta elçi sıfatıyla çalıştı. 1933'te memlekete döndü, Yozgat mebusu olarak yeniden Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne girdi (1933), Tekirdağ (1935) ve İstanbul (1942) mebusluğu da yaptı. Yeni kurulmuş olan Pakistan Devleti nezdinde ilk büyükelçimiz oldu (1947). 1949'da emekliye ayrılarak yurda döndü. Sık sık sağlığı bozulan Yahya Kemal bu tarihten sonra tedavi için birkaç defa Paris'e gitti, fakat tam iyileşemedi. Son aylarında yatığı Cerrahpaşa Hastahanesi'nde 1 Kasım 1958'de öldü. Mezarı Rumelihisarı Kabristanı'ndadır.

Yahya Kemal, yetişmesinde Üsküp'ün, oradaki Yeni Mekteb'in ve Mekteb-i Edeb'in, bilhassa annesinin rolü olduğunu hâtıralarında belirtir. Edebiyata ve özellikle şiire karşı ilgisinin de Üsküp İdadisi'nde başladığını söyler. Bu yıllarda Recâizâde Ekrem'i, Abdülhak Hâmid'i, Muallim Nâci'yi ve Ziyâ Paşa'yı okuduğu gibi eski divanları da elinden düşürmediğini, hatta Esrar mahlasıyla şiirler yazdığını anlatır. "Hâtıra" adlı ilk şiiri de yine bu yıllarda İstanbul'da çıkan *Terakkî* gazetesinde yayımlanmıştır. İdadî tah-

sili için geldiği İstanbul'dan Paris'e gidinceye kadar boş geçirdiği bir buçuk yıl içinde *Servet-i Fünûn*'un genç şairlerini ve Cenab Şahabeddin'i tanımıştır. *İrtikâ* (1902) ve *Ma'lûmat* dergilerinde (1903) Âgâh Kemal imzasıyla şiirleri çıkmış, bu arada çeşitli edebiyat ve müzik meclislerine de devam etmiştir.

Yahya Kemal'in gerek sanat ve edebiyat gerekse tarih görüşlerinin teşekülünde Paris'te geçirdiği dokuz yılın büyük rolü olmuştur. Bir taraftan o yıllarda şöhretleri devam eden Fransız romantiklerini okuyor, bir taraftan da realist romancıların eserlerini takip ediyor, sembolist ve parnasyen şairleri taniyordu. Şiirine bir kültür temeli bulmak için Fransızlar'ın yaptıklarını araştırıyor, onların millî tarih görüşlerinin edebiyatlarına nasıl kaynak teşkil ettiğine dikkat ediyordu. Devrin meşhur tarihçileri Albert Sorel ile Camille Julien'in yazılarını ve derslerini takip ediyor, evlerindeki sohbetlere katılıyordu. Çeşitli istikametlerde genişleyen kültürü ona edebiyatta da tarih anlayışında da yeni ufuklar açtı. O güne kadar beğenip taklit ettiği *Servet-i Fünûn* şiirinden giderek uzaklaştı. Esasen bir süreden beri yenileşme ve sadeleşme yolunda olan Türkçe ile bir şiir dili kurmak istiyordu. Bu dil milletimizin duygularını ifadeye ulaşacak halis bir dil olacaktı. Fransızlar klasik metinlerden hareket edip yeni Fransız şiirine ulaşmışlardı. Öyleyse biz de divan şiirini günümüzde ihya etmenin, ondan pürüzsüz, saf mısralar elde etmenin yollarını aramalıydık.

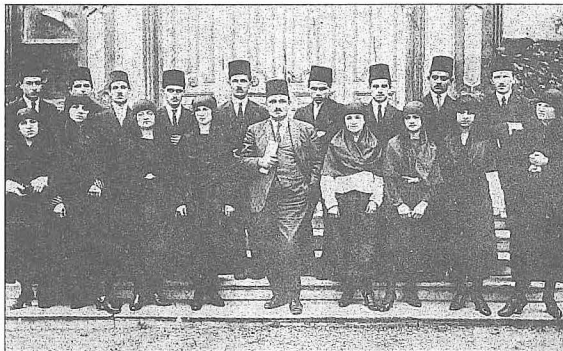
Bunların yanında tarih anlayışı için de bir çıkış yolu aradı. Asırlardır hüküm süren Osmanlı fikri karşısında şimdi Turan düşüncesi uyanıyordu. Türk millî tarihinin temeli ne olacaktı? Tarihçi Camille

Julien'in bir sözü ona yeni bir ufuk açtı: "Fransa toprağı bin yılda Fransız milletini yarattı". Bu cümle Yahya Kemal'in tarih felsefesinin formülü oldu ve bunu Türk tarihine uyguladı. Böylece Ziya Gökalp'in daha çok ırkî değerlere dayanan görüşü yerine millî tarih kavramını nihâf vatan edinilen topraklar üzerinde başlatmış oldu. Bugünkü Türk milleti ile Anadolu toprağı arasında bir medeniyetin yoğrulmuş olduğuna inanıyor, Türklerin Anadolu'ya geldikten sonra ortaya koydukları yeni medeniyeti ve bu medeniyeti meydana getiren unsurları tanımak gerektiğini kabul ediyordu.

Bu duygularla Türkiye'ye dönen Yahya Kemal, şiirde Türk klasik devrinin sesiyle örnekler vermeye başladı. *Eski Şiirin Rüzgârıyla* kitabındaki şiirlerinin büyük bir kısmı bu yılların arayışıdır. Bir taraftan da *Peyâm-ı Edebî* (1919), *İleri* (1919-1921), *Tevhîd-i Efkâr* (1920-1921), *Pâyitaht* (1921) *Yarın* (1921-1922), gazetelerinde tarih ve edebiyata dair görüşlerini makaleler halinde yayımlıyordu. Bundan bir müddet sonra Anadolu'da başlayan Millî Mücadele hareketlerini de aynı gazetelerde ve *Dergâh* (1921) mecmuasında çıkan yazılarıyla destekledi. Sonraki yıllarda önceki makaleleri *Edebiyata Dâir*, ikinciler ise *Eğil Dağlar* kitapları içinde yer almıştır.

Büyük Millet Meclisi üyeliği ile elçilik yıllarını daha çok çevresindekilerle tarih ve edebiyat üzerine sohbetler, konferanslar ve bazı şiirlerini neşretmekle geçirmiştir. Yahya Kemal'in şiir ve nesirlerini son yıllarına kadar kitap halinde neşretmek gibi bir düşüncesinin olmadığı anlaşılmakta ve bütün yakınlarının hâtıraları bu bilgiyi doğrulamaktadır. Ölümünden sonra talebesi ve yakın dostu Nihad Sâmî Banarlı'nın himmetiyle ku-

Yahya Kemal Dârülfünun Edebiyat Fakültesi'nde talebeleriyle ve Varşova'da elçi iken (1924)

ruhan Yahya Kemal Enstitüsü bütün şiirlerini, nesir yazılarını, hâtıralarını ve mektuplarını on üç kitap halinde yayımlamıştır. Bu on üç kitabın onu Banarlı'nın sağlığında, geri kalan üç tanesi de ölümünden sonra çıkmıştır. Banarlı'nın ifadesine göre, Yahya Kemal'in şiir kitapları ölmeden önce kendi tavsiyeleri ve tertip şekli hakkındaki arzuları dikkate alınarak ve kendisinin koyduğu isimler altında yayımlanmıştır. Buna göre eski ve klasik divan tarzında olanlar *Eski Şiirin Rüzgârıyla*, Hayyâm'dan tercümeleri de dahil olmak üzere bütün rubâîleri *Rubâîler*, yeni tarz şiirleri de *Kendi Gök Kubbemiz* adı altında toplanmış bulunmaktadır.

Yahya Kemal'in şiir görüşü dil mükemmeliyetiyle müsikiye dayanır. Ona göre şiir alelâde cümlelerden değil nağmeden meydana gelir. Bu yüzden gözle veya zihni bir okumadan çok sesle okunmaya muhtaçtır. Mısra bir nağme olmalıdır, bunun için de kelimelerin kulakla seçilmesi ve mısradaki yerlerinin bulunması gerekir. Bu düşünce, şairi kelime seçiminde ve mısra kompozisyonunda birçoklarında aşırı telakki edilmiş bir titizliğe sürüklemiştir. Gerek bu titizliği gerekse şiirlerini sağlığında kitap haline getirmekten kaçınması, hatta çok defa bizzat dergilerde bile neşrine tâlip olmaması, onların gözle okunması değil dinlenmesi ve söylenmesi isteğinden doğmuş olmalıdır. Türk şiirinin neo-klasizminin hemen yegâne örnekleri olarak kabul edilen eski tarz şiirlerinde ise Yahya Kemal, divan şiirinin mazmunlarından ve belâgatından ziyade eskinin yaşama zevki ile rindlik felsefesini dile getirmek istemiştir.

Gerek şiirlerinin gerekse nesirlerinin muhtevasında temel fikir, Türk milletini vücuda getiren kıymetlerin, bin yıllık bir zaman içinde (çünkü millî tarihimizin başlangıcı olarak 1071'i yani Malazgirt Zaferi'ni kabul ediyordu) vatan toprağında kan, ter ve gözyaşı ile yoğrulmasından doğusudur. Bu kıymetler sanatımız (mimari, tezhip, hat, müsiği, şiir), tevekkül anlayışı, merhamet ve âlâcınaplığıyla hayat felsefemiz, cihangirlikle beraber fethedilen yerlerde bir umran tesis etme ideali-mizdir. Bu bakımdan kadın ve aşk temasının ağırlığını hissettirdiği şiirlerinde bile bu tema çok defa estetikle, millî sanatımızla ve diğer millî değerlerimizle iç içe görünür. "Fenerbahçe", "Mihriyâr", "Bir Tepeden", "İstanbul'un O Yer-

leri" adlı şiirleri tamamen bu duyguların tezahürüdür.

Yahya Kemal'in siyasî fikirlerinin gelişmesi ve dinî hayat ve inanç karşısındaki davranışı Türk aydınının son asırda geçirdiği ruh ve fikir macerasının bir parçasını aksettirir. Ondaki İslâmî duyguların kaynağı, çok ileri yaşlarda bile bir dâüssıla gibi kendisini saran Üsküp hâtıraları içindedir. Bu hâtıralarda bilhassa çocuk yaşlarında babasının izleri hemen yok gibidir. Buna karşılık "üm-mî" fakat görgülü bir kadın olan annesi Nakıye Hanım, gelenekten gelen bilgilerle ve bir kadın hassasiyetiyle onda ilk dinî duyguları uyandırır. Henüz mektebe başlamamış olan çocuğuna, "Oğlum, dünyada iki insanı sev... Peygamber Efendimizi, bir de Sultan Murad Efendimizi sev!" diyen bu rikkatli anne, böylece bu iki büyük isim etrafında ilk dinî ve millî terbiyeyi veriyordu (Sultan Murad'dan maksadının hem Murad-ı Hüdâvendigâr, hem II. Murad olduğunu Yahya Kemal ilâve eder). Şair Leskofçalı Galib Bey'in yeğeni olan Nakıye Hanım oğluna bildiği ilâhileri öğretir, onu müslüman Osmanlı geleneğiyle büyütmek ister. Böylece çocuk Ahmed Âgâh, Üsküp'ün camileri, türbeleri, evliya kabirleri arasında, dinî hayatla millî ve mahallî örf ve geleneğin birbirine karıştığı "uhrevî bir âlemde", Yunus ilâhilerinin, *Muhammediye*'lerin okunduğu bir evde "sofuluğa mütemayil olmayan" bir müslüman dünyasının lezzetini alır. Hatta bir ara, biraz da çocukça bir aşk duygusu ve şiir hevesinin birbirine karıştığı bir atmosferde, Üsküp'teki Rufâi Tekkesi'ne devam eder. Şairin bu yıllarına ait duygularını en güzel biçimde "Kaybolan Şehir" adlı şiiri dile getirmektedir.

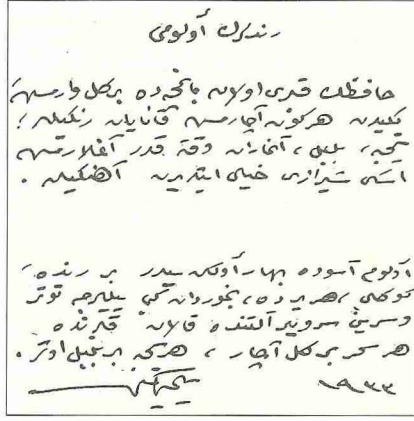
Yahya Kemal'in hâtıralarından, gerek Selânik'te gerekse İstanbul'da siyasî meselelere ilgisi arttıkça dinî hatta millî duygularının zayıfladığı sezilir. Selânik'te, üzerinde kısmen vatan sevgisi, fakat daha çok komitacılık ve isyan duyguları uyandıran Mizancı Murad, Nâmık Kemal gibi şahsiyetlere ve eserlerine hayranlık duyar; yurda girişi yasaklanmış kitap, risâle ve dergileri merakla okur. İstanbul'a gelince Batı medeniyeti, özellikle Fransa hakkında işittikleri onu süratle kendi milletinden ve memleketinden soğutur. Memleketi zindan, Avrupa'yı nurlu bir cihan gibi görür, Doğulu'nun ahlâkından nefret eder. "Paris hayalimin üzerinde bir yıldız gibi parlıyordu" diyen genç adam daha İstanbul'da iken dine

karşı şiddetli bir tepki duyduğunu, bunun Paris'te daha da arttığını, hatta orada kilise aleyhindeki sosyalist Fransız gençleriyle birtakım sokak mitinglerine katıldığını yine hâtıralarında yazar. Paris'te öğrenciliğinin de pek iyi olmadığı ilk yıllarda Jön Türkler'e ve İttihatçılar'a karışır, onların kahve ve lokallerdeki toplantılarına devam eder. Birbirinden çok farklı sebeplerle vatandan uzakta yaşayan bir yığın Osmanlı arasında, Hoca Kadri Efendi gibi dindar fakat Yahya Kemal'in dostluk etmekten pek de zevk alamayacağı tiplerin karşısında, zıt bir aşırılığın temsilcisi Abdullah Cevdet gibi ateistler, Doktor Nâzım gibi daha dengeli şahsiyetler de vardı. Yahya Kemal'in bunlardan kopuşu Paris'teki hayatının üçüncü yılından itibaren başlar. Bu, hayat hikâyesinde söz konusu olan, Fransız millî tarih felsefesine ilgi duyması hadisesidir. Bu arayışları onda kaybettiği dinî duygularının yerini millî tarihimiz ve değerlerimizle doldurma gayretini doğurur.

II. Meşrutiyet'in ilânından birkaç yıl sonra geldiği İstanbul'da, her biri memleketin içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtulmak için birer hasta reçetesi gibi sunulan ideolojilerle karşılaştı. Yine bir kısım Fransız fikir ve sanat adamlarının etkisiyle tasavvur ettiği vatan toprağı nazariyesi onu bir müddet Yakup Kadri ile beraber bir "Nev-Yunânîlik" fantezisine sevketti. Nasıl vaktiyle İran kültür ve medeniyeti çerçevesinde idiysek şimdi de Akdeniz havzası içinde bir Greko-Romen medeniyeti ortak kültürümüzün kaynağını teşkil edebiliirdi. "Bergama Heykeltıraşları" ve "Sicilya Kızları" adlı şiirleriyle "Bir Kitâb-ı Esâtîr", "Tiyatro" ve "Çamlar Altında Musâhabe" serisinden bazı makaleleri bu yılların mahsulüdür. Yahya Kemal'de kısa süren bu bocalama, Balkan ve I. Dünya savaşlarının acı gerçeğiyle sona erer. "Yol Düşüncesi" şiiri de Akdeniz medeniyeti hülyasından vatan gerçeğine dönüşün ifadesidir. Bu devrede tarih ve medeniyet tarihi hocalığı vesilesiyle Selçuk ve Osmanlı tarihlerine eğilen şair, birçok millî değer gibi dinî duyguyu da yeniden kazanır. 1921-1922 yıllarında yazdığı "Topkapı Sarayında", "Ezan ve Kur'an", "Ezansız Semtler", "Bir Rüyada Gördüğümüz Eyüb" yazıları, milletimizin Müslümanlığa bağlılığını tarih, örf; mimari, müsiği ve benzeri bin yıllık bir kültür birikiminin perspektifinden gösterir. Şiirleri arasında da, en çok emek ve önem verdiği

"Süleymaniye'de Bayram Sabahı" başta olmak üzere, "İtrî", "Ziyaret", "Atık Vâlide'den İnen Sokakta", "Koca Mustâpaşa", "Ufuklar", "O Taraf", "Selimnâme" ve "Ezân-ı Muhammedî" Yahya Kemal'in dinî duygularını derin ve samimi bir şekilde aksettirir.

Eserleri. Sağlığında şiir ve yazıları dergi ve gazetelerde dağınık halde kalmış olan Yahya Kemal'in eserlerinin kitap haline gelişi, ölümünden sonra İstanbul'da kurulan Yahya Kemal Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmiştir. "Yahya Kemal Külliyyatı" adını taşıyan seri on üç kitabı ihtiva etmektedir: 1. *Kendi Gök Kubbe-miz* (1961). Yahya Kemal'in sade Türkçeyle söylediği, hem yapı hem şekil bakımından yeni tarz şiirlerini bir araya getiren eseridir. Kitaptaki şiirler "Kendi Gök Kubbemiz", "Yol Düşüncesi" ve "Vuslat" başlıkları altında üç grupta toplanmıştır. Birinci gruptaki şiirlerde daha çok Türk milletinin tarih içinde iman gücüyle Anadolu ve Rumeli topraklarında yaptığı fetihler ve ortaya koyduğu güzellikler üzerinde durulur. İkinci grupta rindlik, ölüm ve sonsuzluk gibi temaların işlendiği şiirler, üçüncü grupta ise daha çok aşk şiirleri yer alır. Yahya Kemal aynı zamanda bir tefekkür şairi olduğu için bu bölümlerin herhangi birinde yer alan birçok şiir diğer bölümlere de girebilecek özellikler taşımaktadır. Onun aşk temasını işleyen şiirlerinde aynı zamanda yoğun bir şekilde vatan ve düşünce unsurları, fikrî muhtevalı şiirlerinde aşk unsurları, vatan şiirlerinde ise diğer bütün unsurları bir arada görmek mümkündür. 2. *Eski Şiirin Rüzgârıyla* (1962). Divan şiirini XX. yüzyılda da yaşatma düşüncesiyle hem şekil hem yapı hem de muhteva bakımından tamamen klasik tarzda yazılan şiirlerin toplandığı kitaptır. Bu şiirler "Selimnâme", "Gazeller", "Şarkılar", "İthaf" ve "Kit'alar-Beyitler" başlıkları altında beş bölümden meydana gelir. Tarihî eski ve ihtişamlı devirlere ait olayları kendi çağlarının diliyle söylemek Yahya Kemal'in önem verdiği bir husus olduğundan bu kitaptaki şiirlerin tamamı eski devrin diliyle yazılmıştır. 3 ve 4. *Rubâîler ve Hayyam Rubâîlerini Türkçe Söyleyiş* (iki kitap bir arada 1963). Klasik edebiyatta rubâî, genellikle büyük manzumelerde ifade edilebilecek birtakım duygu ve düşünceleri dört mısraya sığdırabilme başarısının ifadesi olmuştur. Yahya Kemal de bu kitapta toplanan rubâîleriyle klasik şiirde ayrı bir yeri olan rubâîye Türkçe'de yeni

Yahya Kemal'in el yazısıyla "Rindlerin Ölümü" (1922)

bir hayat kazandırmaya çalışmıştır. İkinci kitapta ise Hayyâm rubâîlerinin Hüseyin Dâniş tarafından 1927'de yayımlanan ikinci başkısı esas alınmıştır. N. S. Banarlı'nın ifadesiyle bu kitaptaki rubâîler, "Yahya Kemal'in kitap okurken veya kendi şiirlerini söylerken yorulan ruhunu dinlendiren birer çalışmadır". 5. *Aziz İstanbul* (1964). Yahya Kemal'in, Osmanlı-Türk kültür ve medeniyetinin en güzel ve en anlamlı âbidelerinin bulunduğu İstanbul hakkında çeşitli tarihlerde kaleme aldığı yazılardan meydana gelmektedir. 6. *Eğil Dağlar* (1966). İstiklâl Savaşı yıllarında Anadolu'daki Millî Mücadele'yi İstanbul'dan kalemîyle destekleyen Yahya Kemal'in, o günün *İleri* (1921), *Dergâh* (1921), *Tevhîd-i Efkâr* (1922) ve *Hâkimiyet-i Milliye* (1924) gibi gazete ve dergilerinde doğrudan doğruya Millî Mücadele ile ilgili olarak yayımlanan yazılarını bir araya getirmektedir. Kitapta işlenen ana fikirlerden biri, İstiklâl Savaşı ile başlayan yeniden millet olmanın temelini hangi değerlerin konulacağı görüşüdür. Yahya Kemal'e göre millî birliğin artık saltanat çevresinde sağlanması mümkün değildir. Ancak yazar yeni Türk devletinin teşekkülünü, Osman Gazi'nin kurduğu Türk devletindeki ruha izah eder. Bu devlet eskisinden farklı biçim ve usullerle, fakat eskisi ile yine aynı temeller üzerinde yükselecektir. Kitapta ayrıca, Türkiye'nin Anadolu ve Trakya'da kurulması ile dünya barışına sağlayacağı faydalar üzerinde de durularak Yunanistan'ın yayılma politikasından doğan fikirlere karşılık verilmektedir. 7. *Siyâsî Hikâyeler* (1968). Yahya Kemal'in ileriki yıllarda ya-

yımlamayı düşündüğü siyâsî muhtevalı hikâyelerden oluşur. Kitapta yer alan "Sem'i Molla", "Bir Gözdenin Gafleti", "Âtîf Efendi'nin Üslûbu" ve "Râif Efendi'nin Katli" başlıklı hikâyelerin hemen hepsinde Osmanlı tarihinden alınmış ve saray çevresinde geçen olaylar anlatılmıştır. 8. *Siyâsî ve Edebî Portreler* (1968). Bu kitapta ise Tanzimat sonrasının siyâsî ve edebî hayatında önemli rolleri olan yirmi Türk edebiyatçı, devlet adamı ve politikacısı hakkında Yahya Kemal'in düşünce ve gözlemleri yer almaktadır. Yazarın, muhtemelen herhangi bir polemige girmemek düşüncesiyle, ölümünden sonra yayımlanmak üzere yazdığı bu yazılar devrin çeşitli olaylarına da ışık tutacak niteliktedir. 9. *Edebiyata Dâir* (1971). Yahya Kemal'in büyük bir kısmı devrin gazete ve dergilerinde yayımlanan eski Türk edebiyatı, şiir, Türkçe, vezin ve kafiye, tenkit, tiyatro ve memleket edebiyatı gibi konularda kaleme aldığı yazılar bu kitapta yer almaktadır. 10. *Çocukluğum, Gençliğim, Siyâsî ve Edebî Hâtıralarım* (1973). Burada da Yahya Kemal'in doğup büyüdüğü, yetiştiği ve şahsiyetinin teşekkül ettiği çevre ile bu çevrede geçen önemli olaylar, şairin bunlara bakış tarzı ve bunları değerlendirmeleri bulunmaktadır. Eser "Çocukluğum-Gençliğim", "Edebî Hâtıralar", "Siyâsî Hâtıralar" ve "Jön Türkler'e Dâir" başlıkları altında dört bölümden oluşur. 11. *Târih Musâhabeleri* (1975). Aslında kendisi bir tarihçi olmadığı halde bu kitaptaki yazılarında Yahya Kemal bir edebiyatçıının Osmanlı tarihine nasıl bakması gerektiğinin en güzel örneğini vermiştir. Ayrıca bu yazılarda ondaki tarih ruhunun nasıl geliştiğini de açıkça görmek mümkündür. 12. *Bitmemiş Şiirler* (1976). Bu kitapta şairin bitmiş şiirleri kadar güzel denebilecek şiir tasarıları, yarım kalmış şiirleri, kıtaları, rubâîleri, bazı mısraları ve mısralarının birbirinden farklı şekilleri yer almaktadır. Bu yarım kalmış parçalarda şairin bir şiir üzerinde nasıl çalıştığı ve bir şiir için olgunlaşmaya kadar nasıl bir cehd sarfettiği açıkça görülebilmektedir. 13. *Mektuplar-Makaleler* (1977). Yazarın bu isim altında neşredilen kitabında mektup ve makalelerinden başka, hâtıraları, sohbet yazıları ile bazı hitabe ve konferansları da yayımlanmıştır. "İspanya Hâtıraları" adını taşıyan bölümde bir kısmını mektup olarak yazdığı bu hâtıralarda İspanya'nın coğrafi ve sosyal özellikleri yanında tarih ve mitolojisine de yer ver-

miştir. *Peyâm* ve *Peyâm-ı Edebî*'de yayımlanan makalelerde 1914-1915 yıllarının birtakım sosyal meseleleri üzerinde durulurken *Hâkimiyet-i Milliye*'de yayımlanan yazılarda ise tamamen siyasi ve aktüel konular ele alınmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Kenan Akyüz, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi* (1860-1923), Ankara 1958, s. 671-683; Abdülhak Şinasi Hisar, *Yahya Kemal'e Vedâ*, İstanbul 1959; Nihad Sami Banarlı, *Yahya Kemal Yaşarken*, İstanbul 1959; a.mlf., *Yahya Kemal'in Hâtıraları*, İstanbul 1960; a.mlf., *RTET*, II, 1167-1201; a.mlf., *Bir Dağdan Bir Dağa*, İstanbul 1984; Sermed Sami Uysal, *Yahya Kemal'le Sohbetler*, İstanbul 1959; a.mlf., *İşte Gerçek Yahya Kemal*, İstanbul 1972; Halil Vehbi Eralp, *Yahya Kemal İçin*, İstanbul 1959; A. Hamdi Tanpınar, *Yahya Kemal*, İstanbul 1962; a.mlf., *Edebiyat Üzerine Makaleler* (haz. Zeynep Kerman), İstanbul 1977, s. 299-357; Adile Ayda, *Yahya Kemal: Kendi Ağzından Fikirleri ve Sanat Görüşleri*, Ankara 1962; a.mlf., *Yahya Kemal'in Fikir ve Şiir Dünyası*, Ankara 1979; Hilmi Yücebaş, *Bütün Cepheleriyle Yahya Kemal*, İstanbul 1979; A. Süheyl Ünver, *Yahya Kemal'in Dünyası*, İstanbul 1980; *Ölümünün Yirmi Beşinci Yılında Yahya Kemal Beyatı*, Ankara 1983; *Doğumunun 100. Yılında Yahya Kemal Beyatı*, İstanbul 1984; Cahit Tanyol, *Türk Edebiyatında Yahya Kemal*, İstanbul 1985; Beşir Ayvazoğlu, *Yahya Kemal, Eve Dönen Adam*, Ankara 1985; *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası*, I, İstanbul 1959; II (1968), III (1988), Derginin her üç sayısında da yer alan bütün yazılar sadece Yahya Kemal'le ilgilidir; Mehmet Kaplan, "Beyatı, Yahya Kemal", *TDEA*, I, 413-418.

M. ORHAN OKAY

BEY'ATÜLAKABE

(bk. AKABE BİATLARI).

BEY'ATÜRRİDVÂN

(بيعة الریدوان)

Hicretin 6. yılında
ashabın Hudeybiye'de
Hz. Peygamber'le yaptıkları biat.

Mekke'nin fethinden iki yıl önce, hicretin 6. yılı Zilkade (Mart 628) ayının başında Hz. Peygamber gördüğü bir rüya üzerine (bk. el-Feth 48/27) ashabıyla birlikte umre yapmak için Medine'den Mekke'ye hareket etti ve Mekke'ye 17 km. mesafede bulunan Hudeybiye Kuyusu yanında konakladı. Bunu haber alan Mekke'li müşrikler müslümanların şehre girmesine engel olmak için Hâlid b. Velîd kumandasında 200 kişilik bir süvari birliği hazırladılar. Hz. Peygamber kimseyle savaşmak istemediklerini, yalnızca umre için geldiklerini ve yanlarında getir-

Bey'atürrıdvân hâtırasına Osmanlılar'ın yaptırdığı kuyu ile Harem sınırına işaret eden âbide - Hudeybiye / Suudi Arabistan

dikleri develeri kurban edip döneceklerini Mekkeliler'e bildirmek üzere Hırâş b. Ümeyye el-Kâ'bî'yi Mekke'ye gönderdi. Kureysîliler Hz. Peygamber'in elçisini dinlemediler. Bu defa Hz. Peygamber, Mekkeliler üzerindeki nüfuzu sebebiyle Hz. Osman'ı gönderdi. O da başta Ebû Süfyan olmak üzere Kureys ileri gelenleriyle görüştü. Ancak Kureysîliler bu ziyarete izin vermeyeceklerini kesin bir dille ifade ettiler ve eğer isterse sadece kendisinin Kâbe'yi tavaf edebileceğini söylediler. Hz. Osman bunu kabul etmeyince Kureysîliler ona çok kızdılar ve kendisini göz hapsine aldılar.

Mekke'deki bu gelişmenin Hz. Peygamber'e ve müslümanlara Hz. Osman'ın öldürüldüğü şeklinde ulaşması üzerine Hz. Peygamber müşriklerle savaşmadan oradan ayrılmayacaklarına dair ashabından biat almaya karar verdi ve Hudeybiye'deki ikameti sırasında gölgelendiği "semure" denilen sakız veya mugaylân cinsi bir çeşit çöl ağacının altında ashabından, bir rivayete göre "ölüm üzerine" (Buhârî, "Meğâzî", 35), bir başka rivayete göre ise "savaştan kaçmamak üzere" (Buhârî, "Cihâd", 110; Müslim, "İmâre", 67) biat aldı (6/628).

Umre için Hz. Peygamber'le yola çıkan bütün sahâbiler biat ettiği halde münafıklardan Benî Selime kabilesine mensup Ced b. Kays devesinin arkasına saklanarak biat etmedi. Kaynaklardaki rivayetlerde biat eden sahâbilerin sayısı 700, 1300, 1400, 1525 ve 1600 olarak gösterilir. Güvenilir kaynaklarda ise 700 rivayeti yoktur. 1400 kişi olduklarına dair rivayet daha yaygındır (Buhârî, "Meğâzî", 35). Hz. Ömer biat merasimi esnasında Resûlullah'ın elini tutarak ona destek olmuştur. Hz. Peygamber kendi sağ elini Hz. Osman'ın eli kabul ederek sol

eliyle onun yerine biat yapmıştır. Daha sonra Hz. Osman Mekke'den dönünce aynı yerde Hz. Peygamber'e biat etmiş ve yalnız başına Kâbe'yi tavaf etmediğini söyleyince Hz. Peygamber onun bu hasasiyetini memnuniyetle karşılamıştır.

Müslümanların Hz. Peygamber'e bağlılıklarını ve onun yolunda ölümü göze aldıklarını gösteren bu biat haberi Mekkeliler'e çok tesir etti. Hz. Osman'ı ve diğer bazı müslümanları serbest bıraktıkları gibi elçileri Süheyl b. Amr ve arkadaşlarını Hz. Peygamber'e gönderip Hudeybiye Antlaşması'nı yapmaya mecbur oldular.

Hz. Peygamber ve müslümanlar yapılan antlaşmadan sonra Hudeybiye'den ayrılıp Medine'ye dönerlerken yolda Feth süresi nâzil oldu. Bu sürenin iki âyetinde (10, 18) Bey'atürrıdvân'dan söz edilmiştir: "Ey Muhammed! Şüphesiz ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmiş olurlar; Allah'ın eli onların elleri üstündedir..." (48/10). "Ey Muhammed! And olsun ki Allah seninle ağaç altında biat ederlerken müminlerden râzı olmuştur..." (48/18). Bundan dolayı bu biata "Bey'atü'r-rıdvân" (rıdvân [râzi olma] biatı) veya "Bey'atü's-şecere" (ağaç altındaki biat); biat eden sahâbîlere "Ashâbü's-şecere" (ağaç altında Hz. Peygamber'e biat edenler); gölgesinde bu biatın yapıldığı ağaca da "Şeceretü'r-rıdvân" denilmiştir.

Hz. Peygamber de, "Ağaç altında bana biat edenlerden hiçbirisi cehenneme girmeyecektir" (Tirmizî, "Menâkıb", 57, 58; *Müsned*, III, 350) hadisiyle bu biata iştirak edenleri cennetle müjdelemiş ve onların yeryüzü sâkinlerinin en hayırlısı olduklarını söylemiştir (Buhârî, "Meğâzî", 35). Buhârî'nin aynı yerde belirttiğine göre ashaptan Berâ b. Âzib, Feth süresinin birinci âyetindeki "fethan mübînen" ifadesiyle Mekke fethinin değil doğrudan doğruya Bey'atürrıdvân'ın kastedildiğini ifade etmiştir.

Altında biat yapılan ağaç hakkında kaynaklarda iki ayrı rivayet bulunmaktadır. Bir rivayete göre müslümanlar ertesi yıl veya Hz. Ömer'in hilâfeti zamanında (634-644) Hudeybiye'ye giderek bu ağacı aramışlar, fakat bulamamışlardır. Bunun üzerine Hz. Ömer onu sel sularının veya benzeri bir şeyin alıp götürmüş olabileceğini söyleyerek aranmasından vazgeçilmesini istemiştir. Diğer rivayette ise müslümanların ziyaretleri sebebiyle bu ağacın kutsiyet kazanmasından endişe eden Hz. Ömer, hilâfeti sırasında